

De slapende reus

Rienk ter Braake

Van 14 tot en met 19 juni 2010 heeft de jaarlijkse vergadering van Demeter Internationaal plaats gevonden. Dit maal in Brazilië. Toch mooi als het nuttige kan samengaan met het aangename. Het was nuttig vanwege een versoepeling van de regels rond het Demeter-logo. En het besluit om het aantal normen sterk te reduceren en meer ruimte te geven aan Demeter-boeren voor individuele oplossingen. En aangenaam vanwege de heerlijke maaltijden, de Braziliaanse muziek en het goede gezelschap.

Antroposofische leefgemeenschap

We hebben vergaderd in Bairro Demetria, een gemeenschap van ongeveer 650 gezinnen in de buurt van Botucatu. Oorspronkelijk opgebouwd rond een Demeter-boerderij van ruim 25ha. Inmiddels zijn er meerdere boerderijen met verwerking en winkels, een Vrije School, een conferentiecentrum, een stenenmuseum, een pizzeria en een heuse Stammtisch. Er wonen veel buitenlanders en dan vooral veel Duitsers. De eerste anderhalve dag hebben we in de buurt gewandeld en drie Demeter-boerderijen bezocht. Op de boerderijen heerst een bijna ouderwetse geest van leefgemeenschappen. Het heeft iets hippie-achtigs. Mensen die zich compleet verbinden met hun bezigheden. Toch wordt slechts 30% van de geteelde en verwerkte producten in de buurt verkocht. De boeren zijn afhankelijk van afzet via markten in Sao Paulo, ruim drie uur rijden.

De rode grond is arm en zuur (PH=4) dus er moet veel gedaan worden om groentes te kunnen telen. Er zijn in de hele buurt leguminose bomen geplant. Er wordt maniok geteeld in gangen tussen deze bomen, waardoor een microklimaat ontstaat. De takken worden gekapt en tussen de maniokstruiken gelegd voor opbouw van de humus en bedekking van de bodem. Een inventief systeem om de bodemvruchtbaarheid op te bouwen en water te besparen.

De koeien zijn een mengeling van de Bos Indicus (die met die vetbulten), Fries-Hollandse koeien en Jerseys. Ze grazen in olifantsgras, tussen de leguminose bomen of in hele schrale weides met een soort inlands kweekgras. Daar wil niets anders groeien. Er zijn twee boeren met elk een kleine kudde waterbuffels. Ze maken en verkopen beiden Mozzarella. Dan is er nog een groep zeugen met biggen die in een heus varkenswalhalla naar hartelust mogen scharrelen, wroeten, modderbaden en knorren. Helaas heeft de laatste afnemer van alle biggen zijn rekening niet betaald. Dus een en ander is behoorlijk verliesgevend. Typerend voor de bedrijven is wel dat er heel veel potentie is, maar het komt allemaal nog niet helemaal van de grond. Zeg maar een slapende reus.

Tegen de avond rijden we naar een plaats die waarschijnlijk al in de tijd van de Inca's als heilige plaats werd bezocht. Vanaf de rand van een hoog plateau kijken we uit over een laagvlakte. En daar ligt waarempel duidelijk zichtbaar in het landschap een berg met de vorm van een slapende reus. Zijn hoofd, met rond voorhoofd, neus, lippen en kin zijn duidelijk herkenbaar. Een ronde buik en één knie opgetrokken.

Braziliaanse cultuur

Tussen de vergaderingen door is er ruimte voor Braziliaanse muziek. Om te luisteren en om zelf te doen. Het ziet er zo simpel uit als je iemand op zo'n trommel tekeer ziet gaan. Om het zelf te doen is nog iets heel anders. Wel mooi om te zien en ervaren hoe mensen de leiding nemen, of juist heel schuchter op de achtergrond blijven met tonen en ritmes. Verder heeft Alexandre Harkaly, de gastheer van Demeter Brazilië, ons bij de hand genomen op ontdekkingsstocht door Brazilië. Een land van diversiteit. Vanuit de historie van Indianen, Portugezen en neger-slaven is een nieuw volk ontstaan. Met eigen uiterlijke kenmerken, maar ook met eigen poëzie, kunst, cultuur en muziek. En dan die andere diversiteit. Biodiversiteit. Alle bestaande landschappen, parallel ontwikkelde diersoorten als een Braziliaanse zoetwaterdolfijn, enorm snel groeiende bomen verwant aan de Eucalyptusboom, een pracht aan bloemen en vogels. Het is er allemaal in Brazilië.

In scherp contrast met de variatie staat de monotoonheid van de enorme suikerrietgebieden. Je kunt vijf uur rijden zonder iets anders dan links en rechts gangbaar suikerriet. De boeren zullen wel gek zijn als ze iets anders doen. De suikerfabriek neemt al het werk over van planten, gif spuiten tot en met de oogst. Veel meer wordt er ook niet gedaan. Zes jaar suikerriet en dan vier maanden leguminosen als vruchtwisseling. En dat voor een prima betaling. De fabriek moet immers draaien. Een enorm terrein vol dampende, rokende, lawaaimachines die zo'n 200.000 ton suiker per dag produceert en 300.000 ton alcohol voor gebruik als brandstof.

Nu werken nog 1500 mensen in de fabriek. Dat zullen er steeds minder worden. Machines zijn goedkoper.

De resultaten

Over de vergaderingen kan ik kort zijn. In een democratisch proces hebben alle deelnemers de tijd nodig om tot een besluit te komen. Dat geldt ook hier. Het proces was misschien niet de kortste weg, maar ik ben blij met de uitkomsten. Hieronder de belangrijkste:

- We hebben over de principes gesproken. De biologisch-dynamische principes zijn de basis voor richtlijnen en een sterk gereduceerd aantal concrete normen. Hierover is iedereen het eens. Het vraagt een ander certificeringssysteem. Collegiale Toetsing. Er is een internationale werkgroep benoemd die dit systeem de komende maanden gaat uitwerken. Rienk zit in de werkgroep.
- Al jaren wordt binnen Demeter gesproken over normen op sociaal gebied; de Social Chart. De handen komen er nog niet voorop elkaar. Nog meer regelgeving en bijbehorende controle. Nader beschouwd passen sociale richtlijnen prima in het nieuwe certificeringssysteem.
- Het voorstel van Nederland voor meer vrijheid met betrekking tot de plaats van het Demeter-logo wordt aangenomen. Het logo dient goed herkenbaar te zijn op het etiket. Dus niet meer per definitie midden bovenaan.
- Er is opnieuw een marketing groep aangewezen. Die gaat zich bezighouden met mogelijkheden om Demeter-afspraken te maken over eerlijke en transparante prijsvorming bijvoorbeeld. Maar ook over de visie op het Demeter-merk. Willen we een handelsmerk, met een aannamebeleid, zoals in Duitsland? Of zijn we certificeringsmerk die iedereen accepteert die aan de voorwaarden voldoet? En hoe kunnen we de markt ondersteunen door licentiehouders met elkaar in contact te brengen en marketing ervaringen uit te wisselen?

De terugreis

En dan komt het afscheid ineens heel snel. Collega's van over de hele wereld die elk weer hun eigen richting uitgaan. Maar wel weer een stukje dichter bij elkaar zijn gekomen. Er blijft nog genoeg te verbeteren, maar er zit energie en enthousiasme in de groep. En nu op de terugweg op de overvolle luchthaven is er tijd voor wat reflectie. Wat heb ik aan deze reis naar Brazilië overgehouden, naast de concrete resultaten? Ook in de biologisch-dynamische landbouw herken ik die slapende reus. Er is zoveel potentie, al komt het er allemaal nog niet zo helemaal uit. Soms voelt het alsof ik een beetje tegen die enorme massa aan sta te schoppen om hem wakker te krijgen. Zonder enig resultaat lijkt het soms. Gelukkig ben ik niet alleen. Wacht maar af tot hij wakker wordt!

